

Justyna Marzec

Główne kierunki rozwoju Republiki Czeskiej

Położenie geopolityczne Republiki Czeskiej powoduje, że podobnie jak pozostałe państwa Grupy Wyszehradzkiej ma ona aspiracje do budowania i wzmacniania swojej pozycji w regionie. Bardziej aktywne działania w kierunku realizacji czeskich interesów narodowych w stosunkach międzynarodowych są widoczne w pracy obecnego, koalicyjnego rządu Petra Fiali. Sprzyjają temu również czeskie sukcesy na arenie międzynarodowej, które zgodnie z oczekiwaniami władz powinny wpisać się w pewien kanon funkcjonowania państwa. Po dwóch latach od uformowania nowego gabinetu premier Petr Fiala (ODS) wskazał sześć kluczowych filarów, które mają zapewnić wzrost gospodarczy i dobrobyt społeczny, a także wzmocnić rolę i znaczenie Republiki Czeskiej w Europie.

Wyzwania w Republice Czeskiej. Gospodarka Republiki Czeskiej podlega dynamicznym zmianom. Jednak po kryzysie pandemicznym odbudowuje się najwolniej spośród państw UE, co jednocześnie stanowi główne wyzwanie gospodarcze. Nakładają się na to problemy generowane przez wzrost kosztów obsługi zadłużenia, a także reforma systemu emerytalnego i dopłaty do cen energii. Najbardziej dynamiczny przyrost dzietności – na poziomie 1,83 dziecka – przypadający na 2021 r. spadł w roku 2022 do poziomu zaledwie 1,66¹ i w dalszym ciągu nie zapewnił zastępowalności pokoleń. W konsekwencji zdiagnozowane w latach poprzednich problemy demograficzne nie zostały rozwiązane, a ponadto w przyszłych zjawisko w będzie się pogłębiało. Ambitne plany budowania przewagi wymagają nie tylko większej aktywności na arenie międzynarodowej, ale przede wszystkim gruntownych i kompleksowych zmian wewnątrz państwa. Na wskazane wyzwania nakłada się problem braku długoterminowej strategii społeczno-gospodarczej Republiki Czeskiej przy jednoczesnym braku konsensusu politycznego i ciągłości w tym zakresie.

Filary polityki Republiki Czeskiej. Podczas zorganizowanej przez Izbę Handlową Republiki Czeskiej w dniu 1 września 2023 r. w Pradze konferencji „Republika Czech na rozdrożu – wizja i strategia na kolejne 30 lat” premier przedstawił filary czeskiej strategii rozwoju w perspektywie długoterminowej. Pierwszym filarem jest wzmocnienie znaczenia państwa na arenie międzynarodowej. Aktywne prowadzenie działań na arenie międzynarodowej ma być podstawową zmianą w podejściu do polityki zagranicznej. W wystąpieniu premier podkreślił potrzebę aktywnego i konsekwentnego realizowania czeskich interesów narodowych. W nawiązaniu do Strategii Bezpieczeństwa Republiki Czeskiej² interesy narodowe zostały podzielone na trzy kategorie: żywotne, strategiczne oraz istotne. W odniesieniu do pierwszej grupy podkreślono, że żywotnym interesem jest zapewnienie istnienia Republiki Czeskiej, jej suwerenność, integralność terytorialna i niezależność polityczna, a także obrona demokracji i praworządność oraz ochrona praw człowieka i wolności obywatelskich. Do strategicznych interesów narodowych zaliczono m.in.: bezpieczeństwo i stabilność, zwłaszcza w obszarze euroatlantyckim, które są realizowane poprzez współpracę wielostronną, szczególnie w ramach NATO i UE; budowanie zaawansowanych technologicznie sił zbrojnych, a także zintegrowany system ratownictwa, ochrony ludności i zarządzania kryzysowego, ochronę infrastruktury krytycznej, wspieranie i wzmocnienie odporności społeczeństwa, zapewnienie bezpieczeństwa gospodarczego, cyberbezpieczeństwo oraz bezpieczeństwo żywnościowe i bezpieczeństwo ekologiczne. Ostatnia grupa obejmuje istotne interesy narodowe, do których

¹ Český statistický úřad (ČSÚ), *Ročník narozených 2022 je nejslabší za posledních 18 let*, <https://www.czso.cz/csu/czso/rocnik-narozenyh-2022-je-nejslabsi-za-poslednich-18-let> [27.09.2023].

² Ministerstvo obrany, *Bezpečnostní strategie České republiky 2023*, https://mocr.army.cz/images/id_40001_50000/46088/Bezpecnostni_strategie_Ceske_republiky_2023.pdf [25.09.2023].

należy zwiększenie odporności przedsiębiorstw na zagrożenia bezpieczeństwa. Interesy te są związane z rozwojem współpracy dwustronnej, zarówno z państwami regionu Europy Środkowej, jak i Azji i Oceanii, oraz Stanami Zjednoczonymi i Wielką Brytanią. Warto zaznaczyć, że działania te są już prowadzone („[Komentarze IEŚ](#)”, nr 929) i konsekwentnie wzmacniają rolę Republiki Czeskiej na forach organizacji międzynarodowych. Dodatkowo rząd podejmuje próby większego zaangażowania w pomoc Ukrainie i wzmacniania wschodniej flanki NATO. Drugim filarem jest reforma administracji publicznej, która obejmuje reorganizację funkcjonowania administracji państwowej. Obecnie podejmowane są działania zmierzające do poprawy wydajności w zakresie m.in. spraw socjalnych oraz transportu. Trzeci filar dotyczy edukacji i w zamyśle ma wzmocnić konkurencyjność Republiki Czeskiej na arenie międzynarodowej. W tym obszarze dostrzega się konieczność wsparcia edukacji, zwłaszcza na poziomie uniwersyteckim. Podejmowane działania powinny ogniskować się na nauce i badaniach, które będą powiązane z potrzebami czeskiej gospodarki. Zdaniem premiera, w ciągu najbliższych 10 lat Czechy powinny stać się centrum edukacji i nowych pomysłów, które przyciągną utalentowanych studentów z całego świata. Mając na uwadze problemy demograficzne, związane przede wszystkim ze wskazanym brakiem zastępowalności pokoleń, a także prognozowane w najbliższych latach pogłębianie się trudności wynikających z tej sytuacji (m.in. wyludnianie, problem starzejącego się społeczeństwa), wydaje się to być działaniem o charakterze pragmatycznym i koniecznym.

Inwestycje strategiczne stanowią kolejny filar czeskiej strategii. W swoim wystąpieniu premier wskazał na sześć konkretnych obszarów, które mają potencjał zmiany państwa: transport, infrastruktura energetyczna, energia jądrowa, surowce naturalne: lit, a także chipy i nowe technologie. Warto wskazać, że obecnie w Republice Czeskiej sieć transportowa ma poważne braki. Wynika stąd potrzeba ukończenia podstawowej sieci autostrad. Inwestycje w tym obszarze są planowane na najbliższe 10 lat. Perspektywicznym elementem realizacji założeń budowania potencjału Republiki Czeskiej jest lit (którego złoża są zlokalizowane w Cinovcu i szacowane na 3% światowych zasobów litu³). Lit stanowi kluczowy element przy produkcji akumulatorów, a co za tym idzie – rozwoju elektromobilności. Surowiec ten ma stać się elementem napędzającym czeską gospodarkę, stąd plany rozpoczęcia jego wydobywania w 2026 r.

Obszarem szczególnie istotnym z punktu widzenia funkcjonowania państwa jest sektor energetyki. Możliwość elastycznego kształtowania portfela energetycznego jest kluczowa dla zapewnienia bezpieczeństwa energetycznego państwa. Ze względu na potencjał zasobowy Republiki Czeskiej, który stanowi duże ograniczenie dla samowystarczalności energetycznej państwa, kluczowe są stabilne rozwiązania. W wystąpieniu wskazano na konieczność inwestycji w sektorze jądrowym i rozbudowy potencjału jądrowego opartego na małych reaktorach modułowych. Od 2021 r. w tym obszarze rozwijana jest współpraca z Westinghouse, obejmująca modernizację elektrowni jądrowych oraz dostawy paliw do elektrowni jądrowych (jako alternatywa dla rosyjskich dostaw). Działania te mają na celu poprawę bezpieczeństwa energetycznego. Ostatnim obszarem czeskiej strategii jest sektor nowych technologii, obejmujący zarówno produkcję chipów, jak i rozwój sztucznej inteligencji oraz trendów w zakresie szeroko ujmowanych nowych technologii.

Wnioski

- Przedstawiony przez Petra Fialę zarys strategii państwa stanowi ważny sygnał w kontekście wzmacniania roli Republiki Czeskiej w regionie nie tylko w płaszczyźnie politycznej, ale również gospodarczej i technologicznej.
- Warto zaznaczyć, że wskazane filary są swego rodzaju podsumowaniem tego, co obecnie jest realizowane. Zatem strategia w swoich podstawach nie ma charakteru innowacyjnego, a jedynie porządkujący i w pewien sposób przedstawiający już realizowane działania, z zaznaczeniem potrzeby ich kontynuacji w przyszłości.

³ A. Zachová, *Czech lithium could contribute to European energy security, says PM*, 17.05.2023, <https://www.euractiv.com/section/politics/news/czech-lithium-could-contribute-to-european-energy-security-says-pm/> [30.09.2023].

- Filar inwestycji strategicznych jest jednym z kluczowych obszarów działania państwa i z natury ma charakter długoterminowy. Zasadne jest zatem przypuszczenie, że kierunki wskazane jako strategiczne będą kontynuowane nawet w sytuacji zmiany sił politycznych w rządzie.
- Konstrukcja systemu politycznego Republiki Czeskiej nie sprzyja uzyskaniu wystarczającego poparcia społecznego przez jedną partię polityczną. Mechanizm ten jest podyktowany doświadczeniami historycznymi, jednak osłabia długoterminowe planowanie strategiczne. Realizacja strategii to zawsze efekt kompromisu dwóch największych partii politycznych, przy czym kompromis ten nie gwarantuje kontynuacji zmian zapoczątkowanych przez kolejne ekipy rządowe. W Republice Czeskiej kolejne rządy konsekwentnie przedstawiają alternatywną wizję rozwoju państwa, negując założenia poprzedniej ekipy rządzącej. Zatem potrzebne jest nowe podejście do zarządzania państwem, polegające na budowaniu szerokiego konsensusu w zakresie strategii długoterminowych, które wymagają rozwiązań systemowych i nieograniczonych do okresu jednej kadencji.